

Hegel neve mellett (259).

Attól tartok, Lukács életműve alig mond valamit a most következő évtizedek számára, és csak mint századunk világnézeti zűrzavarának és útkeresésének dokumentuma válik történeti értékűvé.

Péter László

Sors és példa (Tanulmányok Lengyel Józsefről). Szerkesztette: Laczkó András. Kiadja a Marcali Városi Tanács V.B. Marcali 1987. 112 l.

A II. Lengyel József tudományos emlékülésen elhangzott előadások — teljes joggal — az író hazatérése (1955) utáni korszakkal foglalkoznak elsősorban. Igazat adhatunk Sükösd Mihálynak: még az *Igéző* megírásáig, 1961-ig is a tisztos középszer jellemzi Lengyel munkásságát. Sükösd egyébként az emlékeit, élményeit, az 1600 gépelt oldalas Naplóról való reflexióit kapcsolja össze az életmű helyének, jelentőségének kérdésével.

Lengyel József a 20-as évek végén Németországban tartózkodik. Erről az időszakról a szakirodalom keveset tud. József Farkas az író akkori tevékenységét vizsgálja föl, s azokkal az írásokkal is foglalkozik, amelyek később — de a berlini élmények hatására — íródtak. Lengyel korabeli politikai-publicisztikai tevékenységének vizsgálata az ott keletkezett, illetve a későbbi novellák tanulságaival egészül ki. Laczkó András is hangsúlyozza, hogy minden dokumentumot, levelet, feljegyzést össze kell gyűjteni a majdani kritikai kiadás számára. A portrét a hagyatékból előkerült önéletrajzokkal árnyalja. Rendkívül érdekes például „Jozsif Pavlovics Lengyel önéletrajza” 1947-ből, a nem sokkal hazatérése után keletkezett biográfiai jellegű fogalmazvány vagy a válogatott művei elé írt előszó.

Bodri Ferenc Lengyel novelláiban a baladisztikus szaggatottságú és történettörédekekből álló előadásmód funkciójára próbál magyarázatot adni. Pomogáts Béla *Lengyel József írói újraindulása* c. tanulmányában úgy látja, az elbeszélések „aszerint rétegződnek, hogy értelmük miként tágul az egyedi jelentésű dokumentumtól az általános érvényű parabola felé.” Mind-egyik írás az információk szintjén indul (a

konceptiók perék áldozatainak életútja, a vizsgálati fogság, a száműzetés, a szabadulás), de „a mondanivaló mélyebb szintjén a tapasztalatok értelmezése, a leírt folyamat megítélése helyezkedik el.” Rónay László Lengyel „szabálytalan antropológiájáról” szólva az erős jellem, a szilárd erkölcsi tartás követelményében, követelésében látja az idő- és korszemlélet összességét.

Az életmű egyik legizgalmasabb része a naplójegyzetek harmincnégy notesze. A kötetben ízelítőként az 1969–70–71-es följegyzésekből olvashatunk néhányat. (Korábban csak Major Ottó közölte belőlük folyóiratokban, például az *Új Írásban*, 1981-ben.) A problémát végülis az 1989-ben megjelent kötet sem oldja meg, mivel a teljes szöveg még mindig nem került nyilvánosság elé. Major Ottó a naplóíró Lengyel József portróját rajzolja meg. Major itt nemcsak a naplójegyzetek kiadását követeli, hanem a *Szembesítés* c. regényét is. Véleménye szerint ez a mű a három korábbival együtt (*Prenn Ferenc hányatott élete*, *Újra a kezdet*, *Trend Richárd vallomásai*) a magyar történelem egész korszakát fogja át a Tanácsköztársaságtól 1956-ig.

A kötetben Mándó Ernőné munkájaként Lengyel József bibliográfia is helyet kapott, amely tartalmazza a Lengyelről szóló írások, műelemzések jegyzékét is.

Olasz Sándor

Kelecsényi Gábor: Múltunk neves könyvgyűjtői Bp. 1988. Gondolat K. 295. l. (A magyar könyv)

A Gondolat Kiadó *A magyar könyvc.* új sorozata némiképp folytatása az Akadémiai Kiadó 1960-as évekbeli hasonló című vállalkozásának, de egyúttal újragondolásnak is minősíthetnénk, hiszen az újabb kötetek jóval szélesebb olvasóközönség számára készülnek. A tárgykör: magyar könyvkiadás, kiadástörténet, nyomdatörténet, tipográfia- és illusztrációtörténet, a könyvgyűjtés és könyvkereskedelem története. Első két kötete a XX. század két híres magyar nyomdászával foglalkozik, Kner Izidor emlékezéseit, illetve Tevan Andor levelezését adva közre.

A sorozat következő darabja a közelmúlt helyett a történelmi körképet választva,